

Leven toevoegen aan de dagen

Ruim zeven jaar werkt Madeleine Timmermann als geestelijk verzorger in een hospice. "Is dat niet zwaar?" wordt haar nogal eens gevraagd. De dood is inderdaad onlosmakelijk verbonden met het werken in een hospice. Maar daarmee is niet alles gezegd.

Al in de vroege middeleeuwen waren er hospices, rustplaatsen waar vermoeide pelgrims op adem konden komen. Eigenlijk is deze functie nog altijd intact, hoewel vandaag de dag een hospice een huiselijke omgeving is waar mensen in hun laatste levensfase verzorgd en begeleid worden. Deze palliatieve zorg zet in op het verlichten van lijden en verzachten van klachten. Wat is in deze fase van het leven van waarde? Bij de begeleiding worden ook de naasten betrokken. De breed gedragen definitie van palliatieve zorg brengt een praktijk met zich mee waarin verder gekeken wordt dan alleen het lichaam; er is ook aandacht voor het psychosociale en het spirituele domein van menszijn. Spiritualiteit in deze context gaat over zingeving en levensvragen, geïdentificeerd in het persoonlijke levensverhaal en betekenissen die gezocht worden in het hier en nu én het overstijgende, bijvoorbeeld natuur, muziek, kunst en/of religie.

Eigen rol Als geestelijk verzorger maak ik deel uit van een multidisciplinair team van onder andere artsen, verpleegkundigen en vrijwilligers. Grofweg heb ik twee soorten taken. Ten eerste de geestelijke begeleiding van patiënten en hun naasten. Daarnaast zorg voor de zorgenden. Ik geef scholingen en vormingsbijeenkomsten. Dat is noodzakelijk, omdat er vaak niets 'op te lossen valt'. Onmacht, verdriet, verbijstering: het leed raakt ons vaak ook. Daarom zorg ik dat we met regelmatig een pas op de plaats maken, bijvoorbeeld door structureel intervisiebijeenkomsten te houden. Tevens maken gebruik van we rituelen die ook heilzaam voor

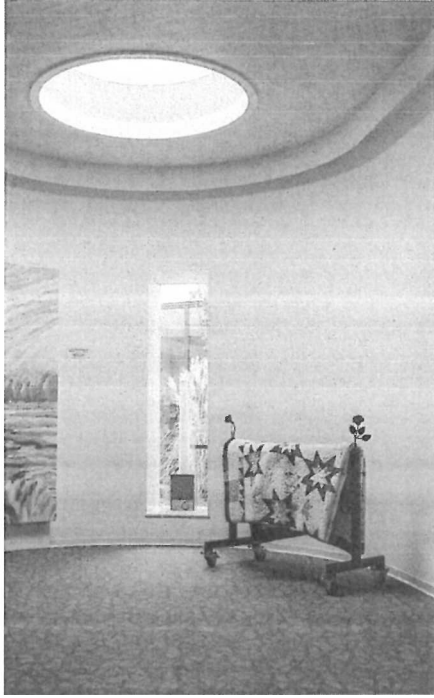
onzelf zijn: het waardig afscheid nemen na het overlijden door middel van een uitgeleide ritueel en vier keer per jaar samenkomen met nabestaanden om te herdenken. Omdat we ons telkens opnieuw willen realiseren hoe bijzonder ieder mens is en hoe kwetsbaar we allen zijn.

Pijn en kracht Het werk en het leven in het hospice raakt de kern van menszijn. Er vinden kostbare ontmoetingen plaats. Vanuit mijn vak loop ik een stukje mee op ander-mans levensweg. Al doende blijkt hoe ik de ander kan bijstaan. De ene keer help ik zoeken naar waar de pijn zit en door dat aan het licht te brengen, kan het dragerlijker worden. Dan weer gaat het over iets, bijvoorbeeld het werk, waar iemand trots op terugkijkt. De kunst is aan te sluiten bij de ander. Niet oplossen, maar uithouden. Luisteren naar fragmenten van het levensverhaal. Vragend zoeken. Woorden geven waardoor een betekenislaag oplicht. Vaak kom ik met lege handen en delen we de stilte of kijken met verwondering naar buiten, naar een roodborstje vlakbij. Altijd zigzag ik op een dubbel spoor: ruimte bieden voor verdriet en pijn én zoeken naar kracht of levensbronnen. Ik maak

Madeleine Timmermann
geestelijk verzorger in hospice
Roosdonck, Groenhuysen,
Roosendaal

DE PRAKTIJK

verbindingen via muziek of gebed. Ik bemiddel als iemand het sacrament van de ziekenzalving wil. Vanzelfsprekend is er alle ruimte voor continuïteit in begeleiding vanuit eigen parochie of gemeenschap. Alhoewel verreweg de meerderheid van de patiënten zegt niets (meer) met de kerk te hebben, is er in West-Brabant nog wel een

rol weggelegd voor Maria. In menig appartement staat een beeldje met een kaarsje of rozenkrans. Voor mij past dat in het archetype van de Moeder. Geloof en hoop dat je wordt behoed nu en in het uur van de dood. Dat past in een hospice.

Toekomstspijt Een doodzieke mevrouw, bijna zestig, is net opgenomen. In het kennismakingsgesprek vertelt ze dat ze nog graag wil leven, maar haar lichaam kan niet meer. Het zit vol met kanker. Ze hoopt op nog een paar weken, dan is haar dochter uitgerekend. Als ze dat nog mee mag maken. En dat is haar gegeven. Door de nawerking van de palliatieve bestraling voelt ze zich iedere dag een beetje beter. Intens gelukkig houdt ze op een mooie zomerdag haar eerste kleinkindje in haar armen. Ze ervaart het als een cadeau: "Ik geloof niet, maar dit is toch een wonder waar ik immens dankbaar voor ben." Ze moet lachen als ik zeg dat ze volgens mij wel gelooft, namelijk in het Leven. Zo praten we verder over het mysterie van geboorte én dood. Later komen stille tranen: pijn omdat ze niet zal weten hoe dit baby'tje op zal groeien. Ze had zo graag haar nog voorgelezen.

Toekomstspijt, staat naast angst voor de ongewisheid van het ziekteverloop en verdere aftakeling en afhankelijkheid, hoog genoteerd in de laatste levensfase. Het lijden door het besef dat het leven doorgaat zonder jou betekent voor ieder wat anders. Soms met een berustende verzuchting dat het leven goed is geweest. Soms met weemoed, soms met verbijstering: "Waarom ik nu al?" zegt de dame van 91 jaar, terwijl de vrouw van 38 in de kamer naast haar de vraag om draait: "Waarom ik niet?" Soms overheerst protest: "Hoe kan ik mijn kinderen achterlaten, ze zijn nog niet volwassen en hun vader is vorig jaar overleden?"

Een dubbel spoor:

ruimte bieden voor verdriet en pijn
én zoeken naar kracht of levensbronnen

Er zijn vaak geen woorden. Soms kan een ritueel passend en krachtig zijn. Een hospice is een broedplaats voor nieuwe rituelen. Verbindend en overstijgend. Samen met de eerder genoemde mevrouw die oma werd, konden we haar diepe verlangen om haar kleindochter voor te lezen vorm geven. We kochten een prentenboekje en terwijl de camera liep, las ze het verhaal van het haasje *Raad eens hoeveel ik van je hou* voor. De usb-stick met voorleesopname, foto's en het boekje werden mooi ingepakt en na haar overlijden namens haar aan haar drie maanden oude kleindochter overhandigd, voor later.

Samengevat, het werk van de geestelijk verzorger in het hospice is ingebed in de zorg. In de intieme fase van sterven en dood loop ik een stukje mee met de ander die vaak mijn leermeester is. Een voorrecht.